

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІЧНОЇ СВОБОДИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

*С. О. Геращенко, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка»,
gerashchenko75@gmail.com, orcid.org/0000-0003-3194-1674,*

*В. В. Чорнобаєв, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка», docentdnepr@gmail.com,
orcid.org/0000-0001-6624-6423*

У статті розглядається економічна свобода як основоположний принцип формування сприятливого бізнес-клімату, розвитку підприємництва, довіри чи недовіри з боку іноземних інвесторів, кредиторів, її вплив на економічний розвиток в Україні та підвищення економічного добробуту населення в сучасному глобальному світі. Продемонстровано на теоретичному рівні взаємозв'язок між рівнем ВВП як показником добробуту населення певної країни і досягнутим нею рівнем економічної свободи, який кількісно оцінюється через показник Індекс економічної свободи. Охарактеризовано складові даного індексу, наведено методологію його розрахунку та показано його аналітичні можливості при аналізі економік різних країн світу. Охарактеризовано групи країн, класифікованих за Індексом економічної свободи.

У статті проаналізовано економічну свободу в Україні. Досліджено місце України у світовому рейтингу економічної свободи. Виявлено невідповідність ідеалу економічної свободи тому стану, який реально має місце в Україні. В ході моніторингу стану економічної свободи з'ясовано основні прогалини, які мають місце в національній економіці і стримують розвиток підприємництва та уповільнюють економічне зростання. Проаналізовано динаміку основних складових індексу економічної свободи в Україні. Проведено порівняльну характеристику індексу економічної свободи в Україні та інших постсоціалістичних країнах у динаміці 2016–2019 рр. Встановлено, що Україна має найгірший показник економічної свободи і за останні три роки найменшою мірою змогла його покращити. Це свідчить про відсутність реальних реформ соціально-економічних відносин проведення їх переважно в імітаційній формі. Запропоновано орієнтири для економічної політики держави в економічній сфері, спрямовані на покращення стану економічної свободи в Україні.

Ключові слова: індекс економічної свободи, рівень сприйняття корупції, імітаційні реформи соціально-економічних відносин, стовпи економічної свободи, інвестиційна привабливість, економічний розвиток.

Постановка проблеми. У сучасному глобальному світі є відповідні міжнародні організації, які визначають рівень економічної свободи у країні, а також ступінь їх не-свободи (рівень порушення загальносвітових, економічних, правових та моральних умов ведення бізнесу). Одним з таких міжнародних показників є Індекс економічної свободи (Index of economic freedom- IEF), який розраховується Американським дослідницьким центром «Фонд спадщини» The Heritage Foundation та оприлюднюється виданням The Wall Street Journal, як щорічний

рейтинг країн світу за рівнем економічної свободи. Своєрідним еталоном для цього індексу слугує досвід найбільш розвинутих країн, які своїм механізмом господарювання забезпечили високий рівень економічного розвитку, стали економічне зростання та гідний рівень життя людей.

Оцінка економічної «свободи-несвободи» є суб'єктивною, але водночас вона визначає позиції окремих країн за показником свободи ведення бізнесу. Незважаючи на суб'єктивність оцінок, рейтинг кожної країни має велике значення для

ведення підприємництва в ній, створення сприятливого чи несприятливого бізнес-клімату, довіри іноземних партнерів до національних бізнес-структур, покращення умов отримання іноземних кредитів, іноземних інвестицій, надійності національної фінансової системи та інших відносин зі світовою глобальною економікою.

Оскільки питання економічного розвитку в цілому, та забезпечення зростання добробуту населення, зокрема, є ключовими в умовах сьогодення української економіки, то питання дослідження умов підприємницької діяльності є також досить важливими, адже вони взаємопов'язані. Як свідчать чисельні дослідження, вирішальним фактором розвитку сучасності є не техніка і технологія, а людський капітал, на долю якого приходить більше половини створеного ВВП. При цьому роль економічної свободи досить часто обґрунтовується науковцями, як один з інструментів, що сприяє зростанню такого добробуту.

Кредитний рейтинг, що оцінює стан економічної свободи в країні являє собою незалежну суб'єктивну якісну оцінку, якою керуються інвестори при визначенні кредитних ризиків. Від рівня показників економічної свободи суб'єктів господарської діяльності залежить довіра або недовіра до неї іноземних партнерів, а значить - кращих чи гірших умов при проведенні торгових операцій, наданні кредитів чи здійсненні інших економічних зв'язків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою дослідження впливу економічної свободи на розвиток підприємництва та економічний розвиток, взагалі, займалися багато відомих учених. Найбільш відомими в історії економічної думки є праці економістів-класиків, зокрема А. Сміта, який визначив, що саме вільний ринок дає можливість досягти більшої продуктивності, а роль держави в економіці має зводитись до «невидимої руки», правильний механізм якої обумовлювався вимогами соціальної справедливості. Роль і значення держави на думку А. Сміта полягала у реалізації публічних послуг, які пом'якшують нерівність і бідність, у застосуванні прогресивної податкової системи та підтримці правопорядку [1]. Прибічники неокласичних і ліберальних

поглядів, такі як М. Фрідман [2], Ф. Хайєк [3], Л. Ерхард [4] вважали, що умовою економічної свободи виступає ринкова економіка, а гарантом економічної свободи індивіда є його приватна власність. На думку сучасних українських науковців, таких як В. Гесць [5], І. Булеєв [6], свобода має проявлятися не тільки в економічній сфері, а й соціальній, політичній, духовній, за повної свободи від тиску з боку держави.

Незважаючи на певні доробки авторів у дослідженні названої проблематики, у сучасних умовах взаємозв'язок економічного розвитку, розвитку підприємництва та економічної свободи недостатньо окреслено в науковій літературі. Нині в Україні досі не вирішено проблему економічної свободи, яка, своєю чергою, досить тісно пов'язана з економічною політикою країни. В той же час світовий досвід доводить, що основною умовою процвітання країн та націй стало суттєве підвищення рівня економічної свободи.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз економічної свободи в Україні та місця країни у світових рейтингах щодо економічної свободи у сучасному глобальному середовищі, а також висвітлення основних проблем, пов'язаних з недостатнім рівнем економічної свободи в Україні в динаміці 2012–2019 рр. з метою покращення економічної свободи у національній економіці задля забезпечення розвитку підприємництва та сталого економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Індекс економічної свободи дає можливість оцінити рівень лібералізації взаємозв'язків органів публічного управління з бізнесом та є важливим показником. Проведені світові дослідження вказують на те, що економічна свобода позитивно впливає на економічну перебудову, адже міжнародний досвід останніх п'ятдесяти років підтверджує той факт, що країни, в яких більшою мірою розвинені ринкові інститути, сформована відкрита політика у сфері зовнішньої торгівлі й інвестицій, як правило, процвітають. І навпаки, ті держави, які орієнтовані винятково на внутрішні ринки в поєднанні зі значним ступенем державного регулювання економічних процесів, демонструють по-вільні темпи зростання.

За даними МВФ за 2019 р., 13 країн з найбільшим рівнем показника ВВП на душу населення входили до 20 країн з найвищим рівнем економічної свободи. Такими країнами стали: Люксембург, Швейцарія, Ірландія, Ісландія, Сінгапур, США, Австралія, Данія, Норвегія, Швеція, Гонконг, Фінляндія, Канада[7].

Шведський учений Н. Берггрен довів, що якщо рівень розвитку економічної свободи є високим, то всі верстви суспільства виграють більш-менш рівномірно. Якщо ж рівень економічної свободи низький, то виграють лише окремі його верстви, при цьому може посилюватися нерівномірність розвитку суспільства[8].

Індекс економічної свободи є корисним інструментом для поглибленого аналізу економік у всьому світі та розраховується на підставі 12 кількісних і якісних факторів, згрупованих в чотири широкі категорії, або стовпи економічної свободи: верховенство права (захист прав власності, ефективність судової системи, урядова сумлінність); обмеження уряду (податковий тягар, державні витрати, фінансове здоров'я); регуляторна ефективність (свобода бізнесу, свобода ринку праці, монетарна свобода); відкритість ринків (свобода торгівлі, свобода інвестицій, фінансова свобода).

Кожна з дванадцяти економічних свобод в рамках цих категорій оцінюється за шкалою від 0 до 100 балів і, чим вищий бал,

тим вищий ступінь свободи в країні за даним критерієм. Загальна оцінка тієї чи іншої країни визначається шляхом виведення середнього арифметичного за 12 економічними свободами, з рівною вагою кожного з них. У залежності від кількості набраних балів усі країни за цим Індексом діляться на такі групи: 80–100 балів – вільні країни; 70–79,9 балів – в основному вільні; 60–69,9 – помірно вільні; 50–59,9 – в основному не вільні; 0–49,9 – не вільні.

Згідно результатів дослідження за 2019 р. до першої групи країн із вільною економікою увійшли країни, що набрали більше 80 балів: Гонконг, Сінгапур, Нова Зеландія, Швейцарія, Австралія й Ірландія[9]. Останні позиції рейтингу зайняли Венесуела, Куба та Північна Корея, як країни, де економічні свободи пригнічуються або відсутні взагалі.

Україна оцінена останньою серед 44 країн Європи, а її бал нижчий середніх регіонального та світового показників. Слід відмітити, що протягом всієї історії існування цього рейтингу (починаючи з 1995 року) значення Індeksu України жодного разу не перевищувало 56 балів із 100 можливих.

Україна у світовій рейтинговій оцінці у 2019 р. посіла 147 місце з-поміж 180 країн світу і визнана країною з в основному невільною економікою. Індекс нашої економічної свободи становить 52,3 бали із 100 можливих (табл.1).

Таблиця 1.

Індекс економічної свободи України у динаміці 2012–2019 рр.

Рік дослідження (кількість країн оцінювання)	Місце в рейтингу	Індекс економічної свободи	Верховенство права		Обмежений уряд		Регуляторна ефективність			Відкритість ринків		
			захист прав власності	свобода від корупції	фінансова свобода	державні витрати	свобода бізнесу	свобода ринку праці	монетарна свобода	свобода торгівлі	свобода інвестицій	фінансова свобода
2019 (180)	147	52,3	43,9	29,6	81,8	46,9	66,1	46,7	58,6	75	35	30
2018 (180)	150	51,9	41	29	80,2	45	62,7	52,8	60,1	81,1	35	30
2017 (180)	166	48,1	41,4	29,2	78,6	38,2	62,1	48,8	47,4	85,9	25	30
2016 (178)	162	46,8	25	26	78,6	30,6	56,8	47,9	66,9	85,8	20	30
2015 (178)	162	46,9	20	25	78,7	28	59,3	48,2	78,6	85,8	15	30
2014 (178)	155	49,3	30	21,9	79,1	37,5	59,8	49,8	78,7	86,2	20	30
2013 (177)	161	46,3	30	23	78,2	29,4	47,6	49,9	71	84,4	20	30
2012 (179)	163	46,1	30	24	78,2	29,4	46,2	51,2	67,7	84,4	20	30

Джерело: складено авторами за: [9]

Табл. 1 демонструє те, що Україна «пасе задніх» багато років поспіль, а цього-

річні показники, як і практично за всі попередні періоди, свідчать про мінімальні по-

кращення сукупного рейтингового показника, а отже про відсутність кардинальних економічних змін у країні та проведенні імітаційних реформ суспільних і економічних відносин.

З дванадцяти критеріїв, що визначають загальний індекс економічної свободи, Україна за результатами 2019 р. має високі бали лише з трьох: фіскальної свободи (81,8 бали), свободи торгівлі (75 балів), свободи бізнесу (66,1 бали). При цьому очевидним є суттєве зниження балів щодо свободи торгівлі із 85,8 балів у 2016 р. до 75 балів у 2019 р. Найнижчі бали отримано щодо свободи інвестицій (35 балів), фінансової свободи (30 балів), свободи від корупції (29,6 балів).

Україна певною мірою покращила показники в деяких із 12 категорій – зокрема, в питанні захисту прав власності її індекс виріс з 25 у 2016 р. до 43,9 у 2019 р. (тобто на 18,9 пунктів); свободи бізнесу з 56,8 у 2016 р. до 66,1 у 2019 р. (на 9,3 пункти); меншою мірою, але певне зростання відбулося щодо показника фіскальної свободи з 78,6 у 2016 р. до 81,8 у 2019 р. (на 3,2 пункти). Але в цілому рівень покращення складових показника, на нашу думку, є недостатнім.

Укладачі рейтингу вважають, що основи економічної свободи в Україні є достатньо нестійкими, оскільки показники інвестиційної, фінансової свободи та свободи від корупції декілька років поспіль залишаються на тому ж рівні (35, 30 і 29,6 балів відповідно) і є значно нижчими за загальний рейтинг України та середньосвітовий рівень, а також погіршилися позиції у сфері свободи ринку праці, монетарної свободи та свободи торгівлі. Рівень інвестиційної свободи в Україні (35 балів) значно нижчий від середньосвітового (58,5 балів).

Причинами низького рівня свободи інвестицій експерти називають складність і суперечливість українського законодавства, що регулює інвестиційну діяльність, нерівність умов для українських та іноземних інвесторів та слабкий правовий захист інвесторів, непрозорий приватизаційний процес та інші причини, що обмежують легкість інвестування коштів в Україну. Основними причинами низького рейтингу України названо неефективність державних витрат і

корупція, які тісно пов'язані між собою. Показник державних витрат (46,9) суттєво менший від середньосвітового показника (66). Бюджетний дефіцит склав близько 2,4% ВВП за 2018р., а державний борг за 2018 р. – близько 60% ВВП.

Наряду з зазначеними проблемами, Україна ще має проблеми зі станом торгового балансу за 2019 р., який зведений з дефіцитом у майже 9 млрд. дол. Стан торгового балансу України за результатами господарювання у 2019 р. свідчить про низьку ефективність державного регулювання економіки. Недолуга економічна політика держави призводить до вимивання золотовалютних резервів держави, загрози стабільності національної валюти тощо. Водночас держава декларує проведення економічних і соціальних реформ в країні, а насправді відбувається їх імітація.

Крім того, висока і всепоглинаюча корупція впливає на всі економічні процеси в Україні. Зазначимо, що за індексом сприйняття корупції, який визначає авторитетна міжнародна правозахисна організація Transparency International, Україна у 2018 р. посіла 120 місце серед 180 досліджуваних країн [10]. Ключовим показником Індексу є кількість балів, а не місце в рейтингу. Мінімальна оцінка (0 балів) означає, що корупція фактично підміняє собою державу, максимальна (100 балів) свідчить про те, що корупція майже відсутня в житті суспільства. Індекс оцінює корупцію лише в державному секторі. З 2012 року (від моменту, коли Transparency International почала застосовувати сучасну методику розрахунку) найнижчі показники України були в 2013 році – 25 балів. Починаючи з 2014 року позиції України повільно покращуються. За 2018 р. – 32 бали. Але, слід зазначити, що Україна з-поміж своїх сусідів змогла обійти лише Російську Федерацію (28 балів, 138 місце). Натомість решта мають вищі оцінки: Польща – 60, Словаччина – 50, Румунія – 47, Угорщина – 46, Білорусь – 44, Молдова – 33 балів.

Слабкий захист прав власності та поширена корупція значно знижують бажання займатися підприємницькою діяльністю та підривають перспективи довгострокового економічного розвитку.

Треба зазначити, що економічний розвиток – це набагато ширша концепція, ніж економічне зростання. Він розглядається як багатовимірне явище, оскільки зосереджений на доходах людей та на покращенні життєвого рівня населення країни. В основі економічного розвитку лежить економічне зростання, утворюючи так би мовити, його фундамент. Через те, що економічне зростання є переважно кількісною характеристикою, а економічний розвиток – переважно якісною, то можна стверджувати, що тут діє діалектичний закон переходу кількості в якість. В Україні стрімке нарощування економічного зростання не може служити запорукою підвищення добробуту людей, а економічне зростання — не самоціль, а лише засіб розвитку.

Для економіки і суспільства економічний розвиток важливіший за економічне зростання. Економіка, яка зростає без поліпшення добробуту населення, збільшення тривалості його життя, не має майбутнього в умовах конкуренції і світової економічної

глобалізації. Економічне зростання тому слід розглядати як умову економічного розвитку.

Нажаль, українська судова система не є вільною від політичного втручання, підлягає адміністративному тиску, та має місце значна судова корупція. Політична нестабільність продовжує заважати розвитку українського приватного сектору. Втручання уряду та загроза експропріації приватного майна обмежують економічну активність в країні.

Для того, щоб порівняти рівень економічної свободи в Україні з іншими європейськими країнами, ми взяли ряд пострадянських та постсоціалістичних країн, ґрунтуючись на припущенні, що вони були/є певною мірою близькими щодо рівня регуляторної ефективності та соціально-економічного розвитку до України. Такими країнами в нашому дослідженні стали: Білорусь, Росія, Молдова, Казахстан, Грузія, Литва, Польща тощо.

Таблиця 2

Місце України серед інших країн у рейтингу економічної свободи у порівнянні з деякими країнами світу 2016–2019 рр.

Країна	Місце в рейтингу	Індекс економічної свободи	Верховенство права		Обмежений уряд		Регуляторна ефективність			Відкритість ринків		
			захист прав власності	свобода від корупції	фіскальна свобода	державні витрати	свобода бізнесу	свобода ринку праці	монетарна свобода	свобода торгівлі	свобода інвестицій	фінансова свобода
Грузія	23 / 16	72,6 / 75,9	40 / 65,9	52 / 58,5	87,6 / 87	75,3 / 73,6	86,5 / 86	75,7 / 76,6	80,5 / 76	88,6 / 88,6	80 / 80	60 / 70
Литва	13 / 21	75,2 / 74,2	65 / 73,6	58 / 47,8	92,9 / 86,4	63,8 / 65,1	80 / 75,2	60 / 63,9	84,6 / 84,6	88 / 86	80 / 80	80 / 70
Польща	39 / 46	69,3 / 67,8	65 / 62,3	61 / 49,8	75,5 / 74,9	46,5 / 48,8	68,7 / 65	58 / 63,9	85,2 / 82,1	88 / 86	75 / 80	70 / 70
Угорщина	58 / 64	66 / 65	45 / 60,9	54 / 35,3	78,7 / 78,6	26,7 / 31,7	70,6 / 61	63,8 / 64,7	88,3 / 81,8	88 / 86	75 / 80	70 / 70
Казахстан	68 / 59	63,6 / 65,4	30 / 59,3	29 / 40,3	93 / 93,4	87,7 / 83,7	72,3 / 74	82,7 / 86,2	74 / 70,9	77,4 / 80	40 / 50	50 / 50
Туреччина	79 / 68	62,1 / 64,6	40 / 55,8	45 / 41,2	75,2 / 76,4	55,6 / 65,1	65,4 / 66	48,6 / 49,2	71,5 / 70	84,4 / 79,6	75 / 70	60 / 60
Молдова	117 / 97	57,4 / 59,1	40 / 55,2	35 / 25,4	85,4 / 85,4	55,6 / 59,1	64,6 / 67	39,3 / 39	76 / 75,5	73,6 / 78	55 / 55	50 / 50
Росія	153 / 98	50,6 / 58,9	20 / 52,4	27 / 36,6	82,2 / 89,4	56,2 / 62,3	72,2 / 78	57,6 / 52,5	62,9 / 65,1	72,4 / 77,8	25 / 30	30 / 30
Білорусь	157 / 104	48,8 / 57,9	20 / 55,7	31 / 37,7	88,6 / 89,4	44,8 / 41,3	69 / 75	74,9 / 75,3	50,4 / 67	79 / 76,4	20 / 30	10.окт
Україна	162 / 147	46,8 / 52,3	25 / 43,9	26 / 29,6	78,6 / 81,8	30,6 / 46,9	56,8 / 66	47,9 / 46,7	66,9 / 58,6	85,8 / 75	20 / 35	30 / 30

Джерело: складено авторами за: [9]

Проведений аналіз виявився невтішним для України, як свідчать дані табл. 2. Згідно даних дослідження, країна має найгірший показник Індексу економічної свободи серед європейських країн і поступаєть-

ся усім найближчим сусідам (див. табл.2). Дані табл. 2 демонструють той факт, що навіть Молдова, Росія і Білорусь займають набагато більш високі позиції (97, 98, 104-і місця відповідно), ніж Україна (147 місце).

При цьому звертає на увагу той факт, що за останні чотири роки з 2016 по 2019 рр., Росія і Білорусь значно підвищили свої місця в рейтингу на 55 і 53 позиції відповідно, в той час як Україна всього лише на 15 позицій. Це свідчить про те, що за останні роки в цих країнах було здійснено значно масштабніші кроки в напрямку дерегуляції ринку і надання більшої свободи бізнесу, ніж в Україні. Аналогічно Молдова покращила свої позиції за цей період на 20 пунктів, зайнявши 97 позицію. Найбільш високої позиції в рейтингу досягла Грузія, яка здійснила найбільш кардинальні реформи і, як наслідок, перемістилася з 23 позиції на 16.

Висновки. Аналіз індексу економічної свободи України у розрізі його 12 складових за 2012–2019 рр. демонструє досить повільні темпи зростання (покращення якісних параметрів) і, в цілому, є таким, що не може викликати високу довіру до економіки, зокрема іноземних підприємців. За 2019 р. жодна із складових індексу не перевищила середньосвітових значень. Особливо низькі значення порівняно з середньосвітовими отримали такі компоненти як «державні витрати», «свобода інвестицій», «фінансова свобода», «захист прав власності», «свобода від корупції».

Експерти Heritage Foundation вважають, що банківська система України є не досить ефективною, фінансовий сектор недорозвиненим, а фінансова система в цілому є слабкою. Рівень державного втручання залишається високим, що в свою чергу негативно впливає на розвиток вільного ринку, заважаючи процесам ринкового ціноутворення і конкуренції.

Тобто, в цілому Україна демонструє імітаційний або уповільнений характер реформування її суспільних і економічних відносин. Негативними в Україні, крім імітаційного характеру проведених ринкових реформ виявились відсутність реального правового захисту бізнесу, а також негативна роль олігархів з їх впливом на державні структури.

Держава в Україні активно втручається не тільки у функціонування фінансового сектора, але й в економіку в цілому практично за всіма напрямками, стримуючи розви-

ток економічної свободи і заважаючи процесам ринкового ціноутворення і конкуренції.

Як свідчить досвід економічно розвинених країн, зростання економічної свободи забезпечує досягнення високого рівня економічного розвитку. Дослідження довело, що найвищі показники економічного розвитку є характерними для країн з високим рівнем економічної свободи. Це зумовлено підвищенням здатності у вільних країнах вести пошук ефективних економічних рішень, покращенням ефективності використання ресурсів, реального захисту інтересів бізнесу від корупції, зниження фіскального тиску.

Разом з тим, на нашу думку, не повинно бути протиставлення держави і ринку, кожен ринок повинен регулюватися державою задля того, щоб ринкова економіка виконувала також і суспільні функції. Але така держава повинна бути ефективною, інноваційною і конкурентоспроможною, а значить такою рушійною силою, яка буде призводити до покращення якості життя людей. Така держава буде вивільняти і приводити в рух креативність і підприємливість, оскільки вона укріплює позитивні зв'язки, основані на почутті безпеки, довіри і суспільних інтересів.

Проблеми України щодо покращення економічної свободи потребують невідкладного вирішення та визначення необхідних економічних реформ, особливо в умовах процесу децентралізації влади.

Література

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов: пер. с англ. / А. Смит. – М.: Эксмо, 2007. – 1776 с.
2. Фридман М. Капитализм и свобода: пер. с англ. / М. Фридман. – М.: Новое издательство, 2006. – 240 с.
3. Хайек Ф. Дорога к рабству: пер. с англ. / Предисл. Н. Я. Петракова / Ф. Хайек. – М.: Экономика, 1992. – 176 с.
4. Эрхард Л. Благосостояние для всех: пер. с нем. / Л. Эрхард. – М.: Начала-пресс, 1991. – 336 с.
5. Геец В. М. Модернизация в системе «общество – государство – экономика» / В. М. Геец // Журнал европейской экономики. – 2014. – Т. 13. – № 3. – С. 237–252 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>.
6. Булеев И. П. Некоторые аспекты функционирования экономики Украины на современном этапе ее развития / И. П. Булеев // Проблемы еконо-

міки. – 2015. – № 1. – С. 49–58 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

7. Рейтинг країн за показником ВВП на душу населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(nominal\)_per_capita](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(nominal)_per_capita)

8. Берггрен Н. Преимущества экономической свободы [Електронний ресурс] / Н. Берггрен. – Режим доступу : http://www.freetheworld.com/papers/berggren_review.pdf.

9. Рейтинг країн за індексом економічної свободи Heritage Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.heritage.org/index/visualize>

10. Рейтинг країн за індексом сприйняття корупції Transparency International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.transparency.org/country/UKR>

References

1. Smit, F. (2007). Issledovanie o prirode i prichinakh bogatstva narodov. Moskva: Eksmo.

2. Fridman, M. (2006). Kapitalizm i svoboda. Moskva: Novoe izdatelstvo.

3. Khaek, F. (1992). Doroga k rabstvu. Moskva: Ekonomika.

4. Erkhard, L. (1991). Blagosostoyanie dlya vsekh. Moskva: Nachala-press.

5. Heiets, V.M. (2014). Modernizatsiya v sisteme «obshchestvo – gosudarstvo – ekonomika». Zhurnal evropeyskoy ekonomiki, T.13, (3), 237-252. Retrieved from <http://nbuv.gov.ua/>

6. Buleev, I.P. (2015). Nekotorye aspekty funktsionirovaniya ekonomiki Ukrainy na sovremennom etape eyo razvitiya. Problemy ekonomiki, (1), 49-58. Retrieved from <http://nbuv.gov.ua/>

7. Reytynh krain za pokaznykom VVP na dushu naselennia. Retrieved from [https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(nominal\)_per_capita](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(nominal)_per_capita)

8. Berggren, N. Preimushchestva ekonomicheskoy svobody. Retrieved from http://www.freetheworld.com/papers/berggren_review.pdf.

9. Reytynh krain za indeksom ekonomichnoi svobody Heritage Foundation. Retrieved from <https://www.heritage.org/index/visualize>

10. Reytynh krain za indeksom spryyniattia koruptsii Transparency International. Retrieved from <https://www.transparency.org/country/UKR>

ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СВОБОДЫ, ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА И ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В ГЛОБАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ

С. А. Геращенко, к. э. н. доцент, НТУ «Днепровская политехника»,

В. В. Чорнобаев, к. э. н. доцент, НТУ «Днепровская политехника»

В статье рассматривается экономическая свобода как основополагающий принцип формирования благоприятного бизнес-климата, развития предпринимательства, доверия или недоверия со стороны иностранных инвесторов, кредиторов, и ее влияние на экономическое развитие в Украине и повышение экономического благосостояния населения в современном глобальном мире. Продемонстрировано на теоретическом уровне взаимосвязь между уровнем ВВП, как показателем благосостояния населения определенной страны и достигнутым ею уровнем экономической свободы, который количественно оценивается через показатель Индекс экономической свободы. Охарактеризованы составляющие данного индекса, приведена методология его расчета и показаны его аналитические возможности при анализе экономик разных стран мира. Охарактеризованы группы стран, классифицированные за Индексом экономической свободы.

В статье проанализировано экономическую свободу в Украине. Исследовано место Украины в мировом рейтинге экономической свободы. Выявлено несоответствие идеала экономической свободы тому состоянию, которое реально имеет место в Украине. В ходе мониторинга состояния экономической свободы выяснены основные пробелы, которые имеют место в национальной экономике и сдерживают развитие предпринимательства и замедляют экономический рост. Проанализирована динамика основных составляющих индекса экономической свободы в Украине. Проведена сравнительная характеристика индекса экономической свободы в Украине и других постсоциалистических странах в динамике 2016–2019 гг. Установлено, что Украина имеет наихудший показатель экономической свободы, и за последние три года в наименьшей степени смогла его улучшить. Это свидетельствует об отсутствии реальных реформ социально-экономических отношений и проведение их преимущественно в имитационной форме. Предложены ориентиры для экономической политики

государства в экономической сфере, направленные на улучшение состояния экономической свободы.

Ключевые слова: индекс экономической свободы, уровень восприятия коррупции, имитационные реформы социально-экономических отношений, столбы экономической свободы, инвестиционная привлекательность, экономическое развитие.

COMMUNICATION OF ECONOMIC FREEDOM, ENTREPRENEURSHIP AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN GLOBAL ECONOMY

S. O. Herashchenko, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Dnipro University of Technology,

V. V. Chornobayev, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Dnipro University of Technology

The article considers economic freedom as a fundamental principle of creating a favorable business climate, developing entrepreneurship, trust or distrust from foreign investors, creditors, and its impact on economic development in the country and improving the economic well-being of the population in today's global world. The article demonstrated the relationship between the level of GDP, as an indicator of the well-being of the population of a certain country and the level of economic freedom achieved by it, which is calculated using the Index of Economic Freedom at the theoretical level. The components of this index are characterized, the methodology of its calculation is given, and its analytical capabilities are shown in the analysis of economies around the world. The groups of countries classified by the Index of Economic Freedom are characterized.

The article analyzes economic freedom in Ukraine. Ukraine's place in the world economic freedom rating is explored. The discrepancy between the ideal of economic freedom and the state of affairs in Ukraine is revealed. The monitoring of the state of economic freedom has identified the major gaps that have taken place in the national economy and hindered the development of entrepreneurship and slow down economic growth. The dynamics of the main components of the Economic Freedom Index in Ukraine are analyzed. The comparative characteristic of the index of economic freedom in Ukraine and other post-socialist countries in the dynamics of 2016–2019 is conducted. It is established that Ukraine has the worst index of economic freedom, and in the last 3 years it was the least able to improve it. This indicates the absence of real reforms of socio-economic relations and their implementation mainly as imitation.

Keywords: index of economic freedom, level of perception of corruption, imitative reforms of social-economic relations, pillars of economic freedom, investment attractiveness, economic development.

Надійшла до редакції 22.11.19 р.